

Factsheet Verkiezingen in Oost-Duitsland

[Achtergrond](#) - 25 juli 2024 - Auteur: Marja Verburg

In september vinden verkiezingen in de Oost-Duitse deelstaten Saksen, Thüringen en Brandenburg plaats. De rechts-radicalen AfD wordt volgens de peilingen in alle drie de deelstaten de grootste partij. Dat leidt tot bezorgdheid in Duitsland: hoeveel invloed heeft de partij straks en kan ze met haar radicale standpunten de democratie in Oost-Duitsland schaden? In dit factsheet vind je meer informatie over de komende *Landtagswahlen*.

In dit factsheet:

[Verkiezingsdatum](#)

[Regeringen in Saksen, Thüringen en Brandenburg](#)

[Partijen](#)

[Wat deze verkiezingen bijzonder maakt](#)

[De AfD](#)

[Stemgedrag Oost- en West-Duitsers](#)

Verkiezingsdatum

Op zondag 1 september vinden de verkiezingen in Saksen en Thüringen plaats en op 22 september mogen de kiezers in Brandenburg naar de stembus. Verkiezingen in de deelstaten vinden elke vijf jaar plaats.

Anders dan de Nederlandse provincies hebben de [Duitse deelstaten](#) allemaal een eigen regering en een eigen parlement en voeren ze op veel gebieden hun eigen beleid. Via de Bondsraad, vergelijkbaar met de Nederlandse Eerste Kamer, hebben de deelstaten ook invloed op het landelijke regeringsbeleid.

Regeringen in Saksen, Thüringen en Brandenburg

In [Saksen](#) regeert de CDU van minister-president Michael Kretschmer met de Groenen en de SPD. Vooral de CDU en de Groenen liggen politiek ver uit elkaar, maar Kretschmer had na de deelstaatverkiezingen in 2019 drie partijen nodig om een meerderheidsregering te kunnen vormen. De AfD was met een enorme verkiezingswinst als tweede uit de bus gekomen, maar de andere partijen wilden niet met haar samenwerken ([Meer hierover in 'Wat deze verkiezingen bijzonder](#)

[maakt'](#)). De AfD in Saksen wordt sinds eind vorig jaar door de binnenlandse veiligheidsdienst Verfassungsschutz gezien als een extreemrechtse partij, die standpunten inneemt die indruisen tegen de grondwet.

In [Thüringen](#) is Bodo Ramelow van Die Linke minister-president. Hij leidt een [minderheidsregering](#) van Die Linke, de SPD en de Groenen. Zijn socialistische partij werd in 2019 - voor het eerst in de Duitse politieke geschiedenis - de grootste in een deelstaat. Maar het lukte hem niet een meerderheidscoalitie te smeden: ook in Thüringen was de AfD de tweede partij geworden en ook hier wilde niemand met haar regeren. En de CDU weigerde met Die Linke samen te werken. De AfD in Thüringen wordt sinds 2021 door de Verfassungsschutz als extreemrechts gezien. Ze wordt er geleid door de rechts-extremist Björn Höcke, die geldt als een van de meest radicale AfD'ers en die onlangs nog [werd veroordeeld](#) voor het gebruik van nazi-terminologie.

In [Brandenburg](#) regeren SPD, CDU en Groenen onder leiding van SPD-minister-president Dietmar Woidke. Ook in deze deelstaat werd de AfD in 2019 de tweede partij en ook hier leidde dat ertoe dat er drie partijen nodig waren om een regering te kunnen vormen. De AfD in Brandenburg wordt door de veiligheidsdienst Verfassungsschutz nog niet als 'bewezen extreemrechts' ingeschaald, maar de dienst ziet haar wel als verdacht, een zogenoemd *Verdachtsfall*, waarmee de Verfassungsschutz extra bevoegdheden heeft de partij in de gaten te houden.

Partijen

In Saksen en Thüringen doen respectievelijk 15 en 17 partijen mee aan de verkiezingen, in Brandenburg 14 partijen.

Alleen partijen die de kiesdrempel van 5 procent halen, komen in het deelstaatparlement. Volgens de [peilingen](#) maken daarbij volgende partijen in een of meerdere deelstaten een kans:

- AfD (radicaal-rechts)
- CDU (christendemocraten)
- SPD (sociaaldemocraten)
- Grüne (groenen)
- FDP (liberalen)
- Linke (socialisten)
- BSW (Bündnis Sahra Wagenknecht)

Deze laatste partij, de BSW, is nieuw en [begin dit jaar ontstaan](#) uit een afsplitsing van Die Linke. De BSW doet voor het eerst aan deelstaatverkiezingen mee. De

partij geldt als economisch links en maatschappelijk conservatief en mikt onder meer op AfD-kiezers. Ze doet het in de [peilingen](#) met tussen de 15 en 20 procent goed.

Wat deze verkiezingen bijzonder maakt

Het is voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog dat een rechts-radical partij de grootste kan worden bij een verkiezing in Duitsland. De AfD staat in de peilingen voor de deelstaatverkiezingen in [Saksen](#), [Thüringen](#) en [Brandenburg](#) op 24 tot 32 procent. De andere partijen willen niet met de AfD samenwerken. Dat is al jaren hun officiële standpunt: ze vormen een zogenoemde *Brandmauer* of *cordon sanitaire* tegen rechts, zowel in de landelijke als in de deelstaatspolitiek. Maar de vraag is of ze dit principe na de verkiezingen in de Oost-Duitse deelstaten volhouden. Op [lokaal niveau](#) werken andere partijen in Oost-Duitsland soms al met de AfD samen en levert de AfD bestuurders.

Als de AfD in een van de deelstaten de grootste wordt, krijgt ze meer invloed en mogelijk ook regeringsmacht. De vrees is dat de AfD met haar radicale standpunten de democratie, de rechtsstaat en de positie van mensen met een migratieachtergrond kan schaden. Zo zou ze in Oost-Duitse deelstaten de [fiscus al op goede-doelen-organisaties](#) hebben afgestuurd die zich inzetten voor de democratie en tegen extreemrechts. Er zijn inmiddels verschillende initiatieven gestart, zowel [landelijk](#) als [in de deelstaten](#), die onderzoeken hoe een partij als de AfD de democratie kan schaden en hoe dat kan worden voorkomen.

De AfD

De AfD is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een rechts-radical partij. De binnenlandse veiligheidsdienst Verfassungsschutz houdt de AfD al jaren in de gaten en ziet haar als een bedreiging voor de vrije democratische rechtsorde in Duitsland. AfD'ers propageren volgens die dienst vreemdelingenhaat en antidemocratische standpunten. Ze hangen een 'völkisch' nationalisme aan en willen moslims en politiek andersdenkenden buitensluiten, [constateerde de Verfassungsschutz meermaals](#). Ook zeggen AfD-politici dat de 'politieke elite' in Duitsland erop uit is het Duitse volk door 'omvolking' ten onder te laten gaan. Ze willen van de EU in haar huidige vorm af en richten zich onder meer op Rusland.

In januari bleek dat AfD-politici eind vorig jaar bij een [geheime bijeenkomst](#) waren met rechts-extremisten en neonazi's, waarin onder meer een plan werd besproken

om mensen met een migratieachtergrond Duitsland uit te krijgen. Dat leidde tot veel verontwaardiging en maandenlang gingen mensen in heel Duitsland [massaal de straat op](#) om te protesteren tegen de AfD en rechts-extremisme en om op te komen voor de democratie. Het leidde ook tot [politieke en maatschappelijke debatten](#) over de vraag hoe de democratie moet worden beschermd tegen rechts-radicalen invloeden en hoe om te gaan met de AfD. Dat de AfD het zo goed doet in de [peilingen voor de verkiezingen in Oost-Duitsland](#) speelt bij die discussies een belangrijke rol.

Stemgedrag Oost- en West-Duitsers

Oost-Duitsers hebben doorgaans andere ideeën over wat vrijheid, democratie of politieke representatie betekenen. Met de Duitse eenwording in 1990 kregen ze na 40 jaar DDR-dictatuur ineens het West-Duitse politieke, economische en sociale systeem 'opgelegd'. De West-Duitse parlementaire democratie met partijen die openlijk confrontaties met elkaar aangaan en daarna compromissen sluiten - het sloot niet aan bij de ervaringen en de ideeën van veel Oost-Duitsers, aldus de [Duitse historicus Christina Morina](#). Zij waren in 1989 met de leus 'Wir sind das Volk!' de straat op gegaan om een einde te maken aan de DDR-dictatuur. Een deel van de Oost-Duitsers heeft veel directere vormen van democratie voor ogen.

Ook 35 jaar na de val van de Muur voelen veel Oost-Duitsers zich nog [achtergesteld](#). Ze verdienen bijvoorbeeld minder dan West-Duitsers en ze zijn veel minder vertegenwoordigd in leidinggevende functies. De AfD wist de afgelopen 10 jaar goed op die ontevredenheid in te spelen. Ze scoorde in de Oost-Duitse deelstaten met campagnes en partijprogramma's waarin het over directe democratie ging en over de volkswil en de volksgemeenschap. Deze laatste begrippen associëren mensen in West-Duitsland direct met de nazitijd, maar Oost-Duitsers stuiten die veel minder tegen de borst. In [2019 zette de AfD](#) zelfs 'Wir sind das Volk' als verkiezingsleus in, direct aansluitend bij de omwentelingen van 1989/1990. Zo presenteerde de AfD zich als een alternatief voor het - in hun woorden - 'systeem van de oude partijen'.

De AfD is overigens ook [in West-Duitsland](#) flink gegroeid. Voor AfD-kiezers in heel Duitsland geldt dat ze op de partij stemmen omdat ze denken dat die iets aan het migratiebeleid kan veranderen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/60347/factsheet-verkiezingen-in-oost-duitsland>